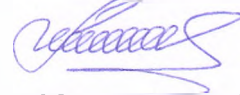

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та
міжнародних відносин

Юлія ПОДРЕЗ

«02» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітньо-професійна програма Право

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено

науково-методичною комісією
ННІ історії, права та міжнародних
відносин

«02» вересня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії

Світлана МОЦАК

«02» вересня 2024 року

Укладач:

Мирославський Сергій Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та публічного управління

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент Мба Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів - 4	Галузь знань Право	Обов'язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність Право	1-й
		Лекції
		20 годин
		Практичні, семінарські
		24 години
		Самостійна робота
		74 години
		Консультації
		2 години
		Вид контролю: залік
	Освітній рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Ораторське мистецтво – це культура бути зрозумілим та доступним, це майстерність конструктивної комунікації, діалогу на засадах взаємної поваги.

Мова юриста має певне суспільне звучання, до неї ставляться підвищені вимоги, а саме: грамотність, зрозумілість, послідовність, логічність, переконливість, правова аргументованість, дотримання мовного етикету, зневажання якими негативно впливає на його професійний авторитет.

Професійне спілкування юриста нерідко протікає в особливому процесуальному режимі з дотриманням чітко регламентованих форм комунікації. Йому постійно доводиться вдаватися до різних мовних форм, а також оцінювати особливості мовної поведінки інших осіб.

Метою навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» є формування знань про основи ораторського мистецтва; умінь вільно, обґрунтовано виражати розмовною і професійною мовою правову теорію і практику; ефективно брати участь у дебатах, спорах, послідовно і доказово виражати свої погляди, переконувати інших досконалою риторикою; слухати і чути співрозмовника; конструктивно вирішувати проблемні моменти; вміти коректувати форму і тактику відповідно до інтересів та настрою аудиторії; виступати з повідомленнями, доповідями, промовами.

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл загальної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеною освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**, а саме: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Ораторське мистецтво» її вивченню не передуює опанування інших навчальних дисциплін. Навпаки, опанування основ ораторського мистецтва є передумовою успішного вивчення інших правничих галузевих дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 11. Мати базові навички риторики.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

4. Види навчальних занять та контрольні заходи з дисципліни

Організація і проведення поточного, семестрового контролю здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до нормативної бази Університету. Дистанційні технології навчання передбачають здійснення взаємодії між учасниками освітнього процесу як асинхронно, так і синхронно в часі. Дистанційна комунікація учасників освітнього процесу здійснюється через систему управління навчанням університету платформу Moodle, відеоконференції ZOOM, Google Meet.

Види навчальних занять

Лекція – вид навчальних занять, призначена для засвоєння теоретичного матеріалу. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекцій та їх змісту, але має право вибору щодо дискусійних трактувань навчального матеріалу, форм і засобів доведення його до здобувачів вищої освіти.

Робочою програмою навчальної дисципліни передбачені як практичні, так і семінарські заняття.

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем вищої освіти відповідно сформульованих завдань. Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувача вищої освіти, розв'язання завдань з їх обговоренням, розв'язання контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких здобувачі вищої освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе тощо).

На семінарському занятті викладач оцінює якість виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних завдань, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу в час, вільний від аудиторних навчальних занять. Метою СР здобувача вищої освіти є системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у здобувачів вищої освіти самостійності у здобутті і поглибленні знань, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності майбутніх фахівців на світовому ринку праці.

Зміст СР здобувача вищої освіти визначається робочою програмою навчальної дисципліни, методичними матеріалами, завданнями для виконання. Під час роботи заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Об'єктом додаткового заохочення здобувачів за рішенням кафедри може бути виконання інших видів робіт: участь у роботі студентських наукових конференцій, підготовка та публікація результатів наукового студентського дослідження.

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Навчальним планом передбачена консультація як вид навчального заняття, на якому здобувач вищої освіти отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу.

Поточний контроль може проводитися у формах усного, письмового або письмово-усного, експрес-контролю чи комп'ютерного тестування, колоквиуму, оцінювання виступів на практичних/семінарських заняттях, ділових чи імітаційних ігор тощо, як під час навчальних занять, так і самостійної роботи.

Дозвіл на дострокове складання диференційованого заліку надається директором Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин, якщо на момент подання заяви здобувач отримав не менше 50% від максимально можливої кількості балів за результатами поточного контролю з навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти може бути не допущений до семестрового контролю, якщо у встановлені графіком освітнього процесу терміни він не підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання,

оцінювання яких, згідно з робочою програмою навчальної дисципліни, має відбутися під час семестру.

Студентам, які одержали під час сесії незадовільні оцінки, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість, як правило, до початку наступного семестру. Повторне складання заліку допускається не більше двох разів: один раз викладачу, другий — комісії, яка створюється директором ННІ історії, права та міжнародних відносин.

5. Розподіл балів та критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

5.1. Розподіл балів

	Тема	Кількість балів під час аудиторних занять	Контроль самостійної роботи
Поточний контроль	Тема 1.	5	25
	Тема 2.	5	
	Тема 3.	5	
	Тема 3.	5	
	Тема 4.	10	
	Тема 5.	10	
	Тема 6.	5	
	Тема 7.	5	
	Тема 8.	10	
	Тема 9.	5	
	Тема 10.	10	
Сума		75	
Загальна сума		100	

5.2. Критеріями оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти є:

- для усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладу; використання основної та додаткової літератури, судової практики; уміння робити порівняння та висновки;
- для виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки.
- для самостійної роботи: вміння здобувачів орієнтуватися в інформаційних потоках, працювати з науковими джерелами, добирати та узагальнювати матеріали, необхідні для вирішення визначеного кола завдань, аналізувати наукові публікації за визначеною тематикою; рівень самостійної підготовки студентів із певних тем, самостійне виконання завдань.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

- доповідь (виступ на задану тему) – від 1 до 5 балів;

- експрес опитування – від 1 до 5 балів;
- тестування (з набору суджень вибрати вірні) – від 1 до 5 балів;
- наукова робота (есе, реферат тощо) – від 1 до 10 балів.

Доповідь : максимум 5 балів

Бали	Пояснення
5	Здобувач має високий рівень знань і розуміння основного матеріалу; ознайомлений із основними бібліографічними джерелами та судовою практикою, виконує необхідні дослідження, демонструє відмінне розуміння теми, проводить аналіз на високому рівні, дає чіткі, добре структуровані відповіді.
4	Здобувач має хороший рівень знань і розуміння основного матеріалу; ознайомлений із основними бібліографічними джерелами, судовою практикою, показує добре розуміння теми та може відповідати на запитання як викладача, так і студентів.
3	Здобувач має базові знання та розуміння основного матеріалу; частково ознайомлений із основними бібліографічними джерелами, показує базове розуміння питань, що стосуються курсу, може відповідати на запитання як викладача, так і студентів.
від 1 до 2	Здобувач демонструє обмежені знання з проблематики навчальної дисципліни, дає відповіді на запитання як викладача, так і студентів з теми

Експрес-опитування: максимум 5 балів

Бали	Пояснення
5	Здобувач правильно вживає правничу термінологію; провів збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, у тому числі і судову практику та надав повну, обґрунтовану відповідь з коротким висновком щодо окремої проблеми з достатньою аргументацією
4	Здобувач загалом правильно вживає правничу термінологію, проте є неточності у вживанні; провів збір та інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, однак надав неповну відповідь з коротким висновком щодо окремої проблеми, який містить окремі неточності; є поодинокі недоліки у послідовності викладу матеріалу
3	Здобувач допускає помилки у вживанні правничої термінології; провів збір та неповний аналіз матеріалів та надав фрагментарну відповідь з коротким висновком щодо окремої проблеми, який містить окремі неточності; наявні недоліки у послідовності викладу матеріалу
від 1 до 2	Здобувач допускає суттєві помилки у вживанні правничої термінології; провів неповний збір та аналіз матеріалів та надав фрагментарну відповідь з коротким висновком щодо окремої

	проблеми, який містить юридичні помилки; є суттєві помилки та недоліки в послідовності викладу матеріалу.
--	---

Тестування: максимум 5 балів

Форми тестів:

Вибір однієї правильної відповіді – максимум 1 бал, якщо здобувач обрав вірну відповідь, 0 балів – якщо неправильну.

Встановлення відповідності – максимум 2 бали, якщо здобувач встановив всі відповідності вірно; якщо здобувачем не встановлено всі відповідності вірно – 0,5 бали за кожну вірно встановлену відповідність;

Встановлення правильної послідовності – максимум 3 бали, якщо здобувач встановив правильно всю послідовність, якщо здобувачем не встановлено всю послідовність правильно – 0,5 бали за кожну вірно встановлену послідовність.

Наукова робота: максимум 10 балів

Бали	Пояснення
10	Здобувач правильно вживає правничу термінологію; провів збір матеріалів за темою наукової роботи з різних джерел, провів інтегрований аналіз цих матеріалів, виокремив юридично значущі факти і сформулював обґрунтовані правові висновки; наукова робота містить коректне посилання на використані джерела; виклад – логічний; аргументовано відповів на поставлені запитання за результатами презентації наукової роботи.
9	Здобувач правильно вживає правничу термінологію; провів збір матеріалів за темою наукової роботи з різних джерел, провів інтегрований аналіз цих матеріалів, виокремив юридично значущі факти і сформулював обґрунтовані правові висновки; є поодинокі недоліки в оформленні використаних джерел та/або послідовності викладу матеріалу; аргументовано відповів на поставлені запитання за результатами презентації наукової роботи
8	Наявні неточності у вживанні здобувачем правничої термінології; провів збір матеріалів за темою наукової роботи з різних джерел, провів інтегрований аналіз цих матеріалів, виокремив юридично значущі факти і сформулював обґрунтовані правові висновки, які містять окремі неточності; є недоліки в оформленні використаних джерел та/або послідовності викладу матеріалу; відповіді здобувача на поставлені запитання за результатами презентації наукової роботи є частково аргументованими
від 1 до 7	Наявні неточності у вживанні здобувачем правничої термінології; провів частковий збір матеріалів за темою наукової роботи, в тому числі використовуючи доступні інформаційні технології, провів фрагментарний аналіз цих матеріалів, частково виокремив юридично значущі факти і сформулював правові висновки, які недостатньо обґрунтовані; є недоліки в оформленні використаних джерел та/або послідовності викладу матеріалу; відповіді здобувача на поставлені запитання за результатами презентації

наукової роботи неаргументовані.

Наукова робота здобувача, яка не відповідає зазначеним критеріям не зараховується.

5.3. Самостійна робота

Бали	Критерії та показники оцінки діяльності здобувача освіти
25	Завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, змістовно, обґрунтовано, із наведенням прикладів, з застосуванням методу аналізу та творчого підходу. Здобувач освіти працює з науковою літературою, оцінює риторичні та комунікативні явища; робить висновки; вміє формулювати та обґрунтовувати власну позицію; володіє правилами підготовки виступів, доповідей; креативно підходить до їх підготовки; прагне до самовдосконалення і саморозвитку
20	Завдання до самостійної роботи виконані в повному обсязі, змістовно, обґрунтовано, але з певними помилками щодо викладу матеріалу та без наведення прикладів до окремих фактів і явищ. Здобувач освіти працює із запропонованою науковою літературою; робить висновки; володіє правилами підготовки виступів, доповідей, бесід і втілює їх у практику. Однак у процесі відтворення самостійно дібраного матеріалу простежується брак власних суджень, прояву креативності та ініціативності.
15	Завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі, але з порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу та без прикладів. У роботі допускаються помилки, неточне вживання термінів. Студент працює із запропонованою науковою літературою, але аналізує її примітивно, без висвітлення власної позиції; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, але втілює їх у практику допускаючи грубі помилки та уникаючи використання термінології
10	Завдання для самостійної роботи виконані не в повному обсязі, частково самостійно і за певним зразком. Студент володіє матеріалом на початковому рівні, викладає його хаотично і необґрунтовано; має фрагментарні навички роботи з науковими джерелами і не вміє робити висновки; володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, але не втілює їх у практику; комунікативні навички мають низький рівень розвитку.
5	Виконано менше половини завдань для самостійної роботи. Матеріал фрагментарний, не систематизований, порушена структура викладу, відсутні приклади. Основу складають необґрунтоване копіювання чужих думок, позицій. Студент не вміє працювати з науковими джерелами і робити власні висновки, не володіє правилами написання та підготовки виступів, доповідей, відсутній творчий компонент цього виду

	діяльності; комунікативні вміння і навички мають низький рівень розвитку.
--	---

5.4. Шкала оцінювання підсумкового контролю: національна та ЄКТС

<i>За шкалою ЄКТС</i>	<i>За 100-бальною шкалою</i>	<i>За національною шкалою (форма контролю – диф. залік)</i>	<i>Пояснення</i>
A	90-100	відмінно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок
B	82-89	добре	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
C	74-81		Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані правильно з незначною кількістю суттєвих помилок.
D	64-73	задовільно	Кредити зараховано. Контрольні заходи виконані нижче середнього рівня, але зі значною кількістю помилок.
E	60-63		Кредити зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	Кредити не зараховано. Здобувачу надається можливість скласти визначені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
F	1-34	незадовільно з повторним вивченням курсу	Кредити не зараховано. Здобувач повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» складається з одного модулю, в якому викладені теоретичні та практичні проблеми ораторського мистецтва.

Тема 1. Риторика як мистецтво та наука.

Тема 2. Історія ораторського мистецтва.

Тема 3. Взаємодія оратора та аудиторії.

Тема 4. Стратегія і тактика оратора.

Тема 5. Підготовка промови юриста.
Тема 6. Культура та техніка мовлення.
Тема 7. Культура сперечання.
Тема 8. Принципи і засоби полеміки.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Риторика як мистецтво та наука

Загальні поняття риторики. Роди та види ораторського мистецтва. Закони ораторського мистецтва. Зв'язок риторики з іншими науками (риторика і філософія, риторика і логіка, риторика і психологія, риторика і етика, риторика і лінгвістика). Шляхи формування сучасного оратора.

Тема 2. Історія ораторського мистецтва

Риторика в Давній Греції: особливості виникнення та розвитку. Риторика у Стародавньому Римі. Риторика в епоху Середньовіччя, Відродження та Нового часу. Особливості розвитку вітчизняної риторики.

Тема 3. Взаємодія оратора та аудиторії

Функції оратора. Вимоги до оратора. Фази та етапи діяльності оратора. Поняття «аудиторія» та її ознаки. Типи аудиторії за ставленням до оратора або промови. Увага як складова психологічної характеристики аудиторії. Активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності аудиторії. Створення в аудиторії творчої атмосфери розмірковування. Виведення аудиторії на рівень обговорення та прийняття рішення.

Суб'єктивні та об'єктивні перешкоди контакту аудиторії і оратора та способи їх подолання.

Тема 4. Стратегія і тактика оратора

Стратегія оратора, компоненти та структура. Правила переконання аудиторії.

Тактика оратора: принципи, способи, прийоми розгортання тези. Аргументація як комунікативне явище. Прийоми викладення інформації в промові оратора.

Тактичні помилки, шляхи їх усунення.

Тема 5. Підготовка промови юриста

Етапи підготовки юридичної промови (визначення теми, формулювання мети, складання плану, збирання матеріалу, його систематизація, аналіз).

Типи підготовки до публічного виступу. Структура побудови промови.

Тема 6. Культура та техніка мовлення

Культура мовлення оратора.

Основні ознаки (логічність і змістовність, доречність, точність, багатство і різноманітність, образність і виразність) мовної культури. Поняття про техніку мовлення. Дихання. Голос. Дикція. Інтонація. Логіка мови. Міміка і жести.

Поняття художності у риторичі. Елементи художності та риторичні прийоми. Звуковий і лексичний рівні тексту. Тропи, їх різновиди. Синтаксичний рівень тексту. Стилїстичний рівень тексту.

Тема 7. Культура сперечання

Загальна характеристика суперечки. Логїчна структура суперечки. Способи доведення. Доведення як форма мислення. Теза, аргументація, демонстрація. Правила та методи доведення.

Способи спростування. Зауваження опонентів та їх нейтралїзація. Спекулятивні прийоми сперечання.

Тема 8. Принципи і засоби полемїки

Полемїка як форма ораторського мистецтва. Принципи полемїки. Прийоми у процесї полемїки.

Логїчна структура і види запитань та вїдповїдей. Специфіка застосування запитань і вїдповїдей у спорї. Закритї, вїдкритї запитання. Запитання складні і простї. Послїдовнїсть використання питань.

Види полемїчних «хитрощїв» у полемїцї. Шляхи їх нейтралїзацїї.

Судовї дебати як складова частина судового розгляду. Учасники судових дебатїв. Послїдовнїсть виступїв сторїн у судових дебатах. Реплїка як обов'язкїв елемент судових дебатїв. Змагальнїсть судових дебатїв.

7.2. Структура навчальної дисциплїни

Назви роздїлїв і тем	Кїлькїсть годин				
	Усього	у тому числї			
		Лекцїї	Практичнї	Консультацїї	Самостїйна робота
Тема 1. Риторика як мистецтво та наука	12	2	2	-	8
Тема 2. Історїя ораторського мистецтва	12	2	2	-	8
Тема 3. Взаємодїя оратора та аудиторїї	18	4	4	-	10
Тема 4. Стратегїя і тактика оратора	16	2	4	-	10
Тема 5. Пїдготовка промови юриста	12	2	2	-	8
Тема 6. Культура та технїка мовлення	14	2	2	-	10
Тема 7. Культура сперечання	16	2	4	-	10
Тема 8. Принципи і засоби полемїки	20	4	4	2	10

Усього годин	120	20	24	2	74
---------------------	------------	-----------	-----------	----------	-----------

7.3. Теми практичних/семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Риторика як мистецтво та наука	2
2.	Тема 2. Історія ораторського мистецтва	2
3.	Тема 3. Взаємодія оратора та аудиторії	4
4.	Тема 4. Стратегія і тактика оратора	4
5.	Тема 5. Підготовка промови юриста	2
6.	Тема 6. Культура та техніка мовлення	2
7.	Тема 7. Культура сперечання	4
8.	Тема 8. Принципи і засоби полеміки	4
Разом		24

8. Рекомендовані джерела інформації

Нормативна база Університету

1. Порядок організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка: затверджене наказом СумДПУ імені А.С. Макаренка № 209 від 25.05.2020 р.
2. Положення про порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка: затверджене наказом СумДПУ імені А.С. Макаренка № 252 від 20.05.2024 р.
3. Положення про самостійну роботу здобувачів затверджене наказом СумДПУ імені А.С. Макаренка № 252 від 20.05.2024 р.
4. Положення про організацію освітнього процесу у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка: затверджене наказом СумДПУ імені А.С. Макаренка № 305 від 19.06.2024 р.

Основна:

1. Білавич Г. Основи риторики і красномовства. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 211 с.
2. Василенко В. Риторична культура професійного мовлення. Курс лекцій: навч.посіб. для здобувачів гуманітарних факультетів закладів вищої освіти. Суми: Сумська філія ХНУВС, 2023. 377 с.
3. Конспект лекцій із риторики / укладач : І. Романова. Харків : ХГПА, 2021. 42 с.
4. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник (галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право) / В.Д. Гапотій, О.О. Куліда.- Мелітополь, ФОП Однорог Т.В., 2019. 168с.

5. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад.: І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. 3-тє вид., стер. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 110 с.
6. Кацавець Р. С. Риторика і психологія. Навч. посіб. Київ: Алерта, 2024. 234 с.
7. Ковалів Б. Мистецтво слова. К. : Центр учбової літератури, 2022. 114 с.
8. Митрофанов І.І., Васечко Л.О., Кравчук В.М. Професійна етика в юриспруденції: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2024. 476 с.
9. Мова української юриспруденції : навч.посіб. за ред.. В.М. Пивоварова, О.А. Лисенко, О.А. Шумейко. Х.: Право, 2023. 294 с.
10. Молдован В.В. Судова риторика: навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2020. 496 с.
11. Овчаров М.М. Доказова аргументація. К.: Видавництво «Інститут риторики імені Д. Кеннеді», Фенікс, 2024. 240 с.
12. Овчаров М.М. Майстер публічних виступів. Практична книга з ораторського мистецтва. К.: Видавництво «Інститут риторики імені Д. Кеннеді», Фенікс, 2023. 306 с.
13. Олійник О.Б. Ораторське мистецтво юриста: навч. посіб. К. : Кондор, 2022. 210 с.
14. Олійник О. Правова риторика: навч. посіб. К.: Кондор, 2022. 166 с.
15. Шинкарук В.Д., Теслюк В.М. Основи риторики: навчальний посібник. К.: Видавництво Ліра-К, 2021. 320 с.
16. Хоменко І. Еристика: мистецтво полеміки. навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2001. 192 с.

Додаткова:

1. Акаш К. Надихай своєю мовою. 23 правила сторітеллінга від кращих спікерів TED Talks. К.: Видавничий дім «СВАРОГ», 2024. 98 с.
2. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. К. : Фабула. 2019. 304 с.
3. Гауді Т. Сила запитань. Як ефективно комунікувати та переконувати інших. К. : Наш формат, 2022. 248 с.
4. Промови, що змінили світ. Укладач Себаг-Монтефіоре С. К. : КМ-БУКС, 2024. 344 с.
5. Сергеїч П. Мистецтво промови на суді. К.: Дакор, 2024. 332 с.
6. Сковронський Д. Формування риторико-комунікативної компетентності судового оратора. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. Т. 7, № 2. С.96-102. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.26.096>
7. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора. Дніпро : Моноліт, 2019. 304 с.
8. Davis, Kirsten K. The Lawyer, Speaking—The Lawyer as “Perfect Orator”. *Classical Rhetoric and Contemporary Law: A Critical Reader*, 2024. 207 p.
9. Dinu, M. The Ethics of Judicial Oratory. *RRDA*, 2023. 121 p.

10. Matoesian, Gregory, and Kristin Enola Gilbert. Practicing Linguistics Without a License: Multimodal Oratory in Legal Performance. Vol. 9. Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2023.

Інформаційні ресурси

1. <https://library.law.yale.edu/> Єльська юридична бібліотека
2. <http://catalogue.nlu.org.ua/> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
3. <https://rhetoric-hall.com/blog> Інститут риторики імені Д. Кеннеді
4. <https://www.youtube.com/@instytuttrytoryky> Інститут риторики імені Д. Кеннеді